

KUR'ÂN-I KERİM VE ALLAH RESÛLÜ'NÜN HAYATINDA

ÇİÇEK

Cenâb-ı Hakk (c.c), insanlara maddî ve manevî ihtiyaçlarını karşılayabilme yollarını öğretmiş, onlara çeşitli nimetlerle telezzüz etme imkânı lütfetmiştir. San'at-ı İlahî'nin bir tecelligâhı olan kâinat da O'nun varlığının ve birliğinin delillerinden biri olmanın yanında türlü güzellikleriyle insanın ruh ve duygu dünyasını besleyen, içindeki huzur ve neşe ihtiyacını karşılamasını sağlayan eşsiz bir nimettir. Çiçekler güzellikleriyle insanı büyüleyen kâinat nimetlerinden biridir. Gül, lâle, menekşe ve daha binbir çeşidiyle çiçekler hem bakana huzur ve neşe verir hem de kendilerindeki ilahi san'at Allah'ın varlığını, birliğini ve büyüklüğünü idrak etmeyi sağlar.

Kur'ân-ı Kerîm ve hadis rivayetleri bize çiçeklerle ilgili bir şey söylemekte midir? Âyet-i kerîmeler ve temel hadis kaynaklarında yaptığımız taramalar bize şu bilgileri sunmaktadır.

Kur'ân-ı Kerîm'de Çiçek

Kur'ân-ı Kerîm'de pek çok bitki, sebze ve meyve ismi açıkça zikredilmesine¹ mukabil gül hariç herhangi bir çiçek adının geçmediği görülmektedir. Rahmân Sûresi'nde kıyâmet tasvîrleri anlatılırken şöyle buyrulmaktadır: *"Gök yarılıp gül kırmızısı bir yağ gibi olduğu zaman! Artık rabbinizin nimetlerinden hangisini inkâr edebilirsiniz?"*² Bununla birlikte çiçeklere işaret ettiği anlaşılan bazı âyet-i kerîmeler de bulunmaktadır. Bu çerçevede:

1. Bazı âyet-i kerîmelerde Allah Teâlâ'nın dünyada renk, koku, tat bakımından türlü türlü güzel bitkiler yarattığı ifade edilmektedir. Rengi ve kokusu güzel olan bu bitkiler arasında tabii olarak çiçekler de yer almaktadır:

*"Biz, gökten su indirdik de orada renk, koku, tat bakımından türlü türlü o güzel bitkilerden çift çift yetiştirdik."*³

---

¹ Bu tür âyet-i kerîmeler için bkz. Fahri Kayadibi, *Kur'an ve Sünnet'te Bitkilerin Önemi*, İÜİFD, sy. 17, 2008, ss. 1-27; Mahmut Tekin, *Kur'an'da Nebatat*, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2016.

² Rahmân, 55/37-38. "37. âyetin "gül kırmızısı bir yağ gibi olduğu zaman" diye çevrilen kısmı, "kızarmış yağ veya kırmızı deri yahut al kısırak gibi bir gül rengine büründüğü zaman" mânalarında da anlaşılmalıdır. Bu mânalara göre yapılan benzetme göğün rengindeki değişmeyi anlatmış olur. Meâlde bir ölçüde bu anlamlar da yansıtılmış olmakla beraber göğün yapısal değişmesiyle ilgili mâna esas alınmıştır (bk. Taberî, XXVII, 141-142; İbn Atıyye, V, 231). Yine, güle yapılan benzetme genellikle renk değişikliği ve göğün kızıl bir renge bürünmesi olarak anlaşılmalıdır. İbn Âşûr bunun göğün yarılmasındaki şiddeti ve pek çok parçaya ayrılacağını anlatan bir teşbih de olabileceği kanaatindedir (XXVII, 261)." Bkz. <https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/Rahm%C3%A2n-suresi/4938/37-45-ayet-tefsiri>

³ Lokman, 31/10. (Ömer Çelik Meali) Âyet-i kerîmede, "indirmek" ve "yaratmak" fiillerinin "biz" zamiriyle çekimli olarak gelmesi, söz konusu nimetleri yaratana dikkat çekmesi açısından önemlidir.

“Yeryüzüne gelince, Allah onu tüm canlılar için yayıp döşedi. Orada çeşit çeşit meyveler, ürünler ve salkımlarla yüklü hurma ağaçları vardır. Sapları ve yaprakları hayvanlara yiyecek olarak kullanılan taneler ve hoş kokulu bitkiler vardır.”⁴

“O, yeryüzünde sizin için her türde ve her renkte daha nice hayvanlar ve bitkiler yaratmıştır. Elbette bunda düşünüp öğüt alan bir toplum için büyük bir ibret ve ders vardır.”⁵

2. Bazı âyet-i kerîmelerde ise bitkilerin yeryüzünü süslediğine, göz alıcı ve gönül açıcı oluşlarına dikkat çekilmiştir: Örneğin Yûnus Sûresi’nde “yeryüzünün zinetini takınıp süslenmesi”nden bahsedilmektedir.⁶ Hacc Sûresi’nde ise şöyle buyrulmaktadır: *“Ayrıca yeryüzünü kupkuru ve ölü bir halde görürsün; fakat biz üzerine yağmur indirdiğimizde o, kıpırdanır, kabarır, her türden göz alıcı, gönül açıcı bitkiyi erkekli-dişili bitirir.”⁷* Yeryüzünü güzelleştiren süsler, göz alıcı ve gönül açıcı bitkiler arasında elbette çiçekler de yer almaktadır.

Allah Resûlü ve Çiçek

Bir beşer olması itibariyle Allah Resûlü’nün (s.a.s) yaşantısında pek çok beşerî unsur bulunur. Hadis kitaplarımız Hz. Peygamber’in bu tür yanlarına dair zengin bilgiler ihtiva etmektedir. Hüzünlenir, arkadaşlarıyla şakalaşır, eşleriyle vakit geçirir. Etrafındaki canlı-cansız her varlığa merhamet beslemesi yanında, onlara karşı beslediği sevgiyi izhâr etmekten imtina etmez. Muâz b. Cebel’in elini tutarak ona, *“Ey Muâz, ben seni seviyorum”* demesi,⁸ Kur’an’dan bir sûre öğretmek için yanına çağırdığı Ebû Saîd b. Muallâ’nın elini tutması⁹ onun sevgiyi izhâr etmesine verdiği önemi gösteren onlarca örnek arasından sadece iki tanesidir. Hadis kaynaklarında Hz. Peygamber’in (s.a.s), yaşamımızı renklendiren ve süsleyen çiçeklerle ilişkisine ve bazı çiçeklere olan sevgisine dair pek çok rivayet yer almaktadır. Bunların birçoğu kendisine aidiyet yönünden zayıf ya da uydurma bilgiler olmakla birlikte, sahih rivayetler de bulunmaktadır.

Reyhan: Rivayetlerde kokulu bütün çiçeklerin ortak adı olarak kullanıldığı da görülen¹⁰ “Reyhan”, sahih hadislerde geçen çiçeklerden biridir.¹¹ Ebû Hüreyre’den nakledilen bir rivayete göre Resûlullah, *“Bir kimseye reyhan takdim (hediye) edilirse onu geri çevirmesin. Zira reyhan hafif, kokusu güzeldir”¹²* buyurmuştur. Rivayette geçen Reyhân, bugün Fesleğen adıyla bildiğimiz bitki olabilir. Ayrı bir araştırmayla

⁴ Rahmân, 55/10-12, (Ömer Çelik Meali).

⁵ Nahl, 16/13.

⁶ *“Nihayet yeryüzü zinetini takınıp, (rengârenk) süslendiği...”* Yûnus, 10/24, (Diyânet Vakfı Meali).

⁷ Hacc, 22/5.

⁸ Ebû Dâvûd, Vitr, 26.

⁹ Buhârî, Tefsîr, (Fâtiha) 1.

¹⁰ Örneğin Hz. Peygamber (s.a.v.) torunları Hasan ve Hüseyin’e olan sevgisini, “Onlar benim dünyadan (öpüp kokladığım) iki reyhanımdırlar” sözleriyle dile getirmişlerdir. Tirmizî, Menâkıb 30. Bir başka rivayette ise kendilerine “Siz Allah’ın (güzel koku taşıyan bir) reyhanısınız” diye hitap etmiştir. Tirmizî, Birr, 10. Reyhan kelimesi bu rivayetlerde çiçek anlamında kullanılmıştır.

¹¹ Sabri Çap, *Gül Dışındaki Çiçeklerle İlgili Rivayetlerin Tahlil ve Tenkidi*, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 2018, cilt: XVIII, sayı: 2, s. 316.

¹² Müslim, el-Elfaz mine’l Edeb ve Gayrihâ, 20.

teyide muhtaç olmakla birlikte bazı batı ve doğu illerinde reyhân olarak bilinen¹³ fesleğenin Hz. Peygamber'in yaşadığı toplumda reyhan olarak bilinmesi muhtemeldir. Ayrıca bir başka rivayette Allah Resûlü bir benzetme yaparak, "Kur'an okuyan günahkâr kişi reyhan otu gibidir; kokusu güzeldir ama tadı acıdır"¹⁴ buyurmaktadır. Fesleğen'in kokusunun güzel, tadının acı olduğu bilinmektedir. Bu durum da reyhân ile fesleğenin kastedildiği ihtimalini güçlendirmektedir.

Kına Çiçeği: Hadis kitaplarında hakkında en çok rivayet olan çiçeklerden biridir. Ancak bu rivayetlerin ekserisi sıhhat açısından problemlidir. Enes b. Mâlik'ten (r.a) gelen zayıf bir rivayete göre, Allah Resûlü'nün en sevdiği çiçektir.¹⁵ Bir rivayete göre Allah Resûlü, cennet çiçeklerinin efendisinin Kına Çiçeği olduğunu söylemiştir.¹⁶

İbn Abbâs'tan nakledildiğine göre, bir gün Allah Rasûlü (s.a.s) ile beraberken kendisine kına çiçeği getirilmiş ve bunun üzerine Resûl-i Ekrem, "Cennet çiçeğine benziyor" buyurmuşlardır.¹⁷

Bilindiği gibi kına, saç bakımında da kullanılmaktadır. Allah Resûlü'nün, beyazlaşan saçın rengini değiştirmede kullanılacak en uygun boyanın kına ve çivit otu (ketem) olduğunu söylediği, kendisi kına kokusunu sevmemekle birlikte kına ile saçını boyayana güzel, kına ve çivit otu karışımı boya yapana daha güzel, sarıya boyayana ise en güzel dediğine dair rivayetler bulunmaktadır.¹⁸

Gül: Hz. Peygamber ve çiçek denildiğinde akla ilk gelen çiçek güldür. Hz. Peygamber'in gül ile ilişkisine dair kaynaklarımızda yer alan rivayetlerin tezahürleri tasavvuf ve edebiyatta görülmektedir. Gül âdetâ Resûl-i Ekrem'in sembolü olarak görülmüştür. Bununla birlikte yapılan bir araştırmada gülün yaratılışı veya gül ile Hz. Peygamber arasında herhangi bir şekilde münasebet kuran bütün rivayetlerin muhaddisler arasında hiçbir ihtilaf olmaksızın uydurma kabul edildiği ve mevzûât (uydurma rivayetler) literatüründe yerlerini aldığı ifade edilmektedir.¹⁹ Bir başka araştırmada ise ilgili rivayetler nakledilerek hadis âlimlerinin görüşleri çerçevesinde uydurma olduklarına dikkat çekilmiştir.²⁰

¹³ Nilüfer Gülcan Akalan, *Çeşitli Fesleğen (Ocimum Sp.) Türlerindeki Eterik Yağ Veriminin Belirlenmesi ve Uygun Üretim Metodunun Seçimi*, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, s.1.

¹⁴ Buhârî, Tevhîd, 57.

¹⁵ et-Taberânî, Ebû'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, Dârü İbn Teymiyye, Kâhire 1994, c. 1, s. 254 (No: 734); el-Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî, *Şu'abu'l-Îmân*, Mektebetü'r-Rüşd, Riyâd, 2003, c. 8, s. 185 (No:5673).

¹⁶ İbnü'l-Mübârek, Ebû Abdîrrahmân Abdullâh b. el-Mübârek b. Vâzih el-Hanzalî el-Mervezî, *ez-Zühd ve'r-Rekâik*, Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 2004, c. 2, s. 67.

¹⁷ et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, c. 11, s. 106 (No: 11190).

¹⁸ Rivayetler ve konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz. Yusuf Ziya Keskin, *Hz. Peygamber (S. A. S.) Döneminde Saç Bakımı*, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2011, cilt: XVI, sayı: 26, s.17.

¹⁹ Çap, *Tasavvufta Gül Sembolü ve Gül ile İlgili Telakkinin Oluşmasında Uydurma Hadislerin Rolü*, Bilimname: Düşünce Platformu, 2018/2, sayı: 36, s. 457.

²⁰ Bkz. Çap, *Gülün Yaratılışı ve Hz. Peygamber'le İlişkisi Özelinde Uydurma Rivayet Algısı*, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 2018, cilt: XVIII, sayı: 1, s. 259-297. Tasavvuf ve Türk İslam edebiyatında gül sembolü hakkında bkz. Çap, *Tasavvufta Gül Sembolü ve Gül ile İlgili Telakkinin Oluşmasında Uydurma Hadislerin Rolü*, Bilimname: Düşünce Platformu, 2018/2, sayı: 36, s. 455-498; Çap, *Türk-İslâm Edebiyatında Gül Sembolü ve Gül Hakkındaki Uydurma Rivayetlerle İlişkisi*, Dokuz Eylül

Sünni kaynaklarda yer alan rivayetlerdeki diğerk çiçek isimleri ise şunlardır: Mercanköşk (Merzencûş), Menekşe (Benefsec), Nergis (Nercis), Sünbül, Mersin Otu (Âs), Moringa (Bân), Lübân (Kündür). Ancak bu çiçeklerle ilgili Hz. Peygamber'e atfedilen sözlerin de uydurma olduğu tespit edilmiştir.²¹

Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2018, sayı: 47, s. 161-203. Hz. ve Peygamber ve gül ilişkisi hakkında ayrıca bkz. Yusuf Açikel, *Hz. Peygamber-Gül İlişkisi ve İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2018, sayı: 30, s. 71-103.

²¹ Rivayetler için bkz. Çap, *Gül Dışındaki Çiçeklerle İlgili Rivayetlerin Tahlil ve Tenkidi*, s. 308-321.